

1938r.



БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ГОДИНА XXX

КНИЖКА V

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ: СТЕФАНЪ ПОПОВЪ

Редакция и администрация — София, Царица Иоанна, 18. Телефонъ 2-75-89
Пощенска чекова сметка № 672. Абонаментъ: за членове 40 лв., за нечленове 100 лева

DER BULGARISCHE TURIST

Zeitschrift des Bulgarischen Turistenvereins. Hauptschriftleiter: STEPHAN POPOW
Schriftleitung: Tzaritzta Joanna, 18, Sofia, Tel. 2-75-89

Година XXX

Май, 1938

Книжка 5

СЪДЪРЖАНИЕ: Пиринъ планина — Георги Ст. Георгиевъ; Изъ планинитъ на Аржентина — Самуилъ Стрезовъ; Родното море — К. Траяновъ; Изкуството за планината — Ст. П.; Самъ по билото на Пъотерей — прев. Б. Недевъ; Къмъ планината (стих.) — Ив. Рилски; Погледи напредъ и назадъ — пр. отъ Хенри Хокъ.

НАШАТА АГИТАЦИЯ

Българскиятъ туризмъ и въ частностъ Българския Туристически Съюзъ въ сжщностъ, нѣматъ нужда отъ никаква агитация.

Всѣки български връхъ, отъ ждето и да е гледанъ, заедно съ сутрешното тържество на слънчевия изгрѣвъ, кани всѣко българско сърдце да обгрне съ погледъ отъ висинитъ границитъ на България.

Всѣко българско ущелие е разгърнало обятията си за дружбата съ природата и планината и остава неизгладими сномени въ всѣки, който веднажъ е попадналъ въ него.

Листата отъ всѣко дърво на българската гора продължаватъ да пѣятъ хайдушката пѣсенъ на Балкана и да напомнятъ за дългъ къмъ родъ и родина.

Повѣятъ на всѣки вѣтъръ подканва всѣка жива душа да отиде въ предѣлитъ на българската природа и планини и се окъпне въ свежестта и красотата имъ.

Отъ особена агитация тука нѣма нужда.

Но не до всѣкого достига могщия зовъ на българската природа и планини. И не всички души и очи сж отворени за прелеститъ на България, така че има нужда отъ агитация за тѣхъ, за да имъ се посочи пѣтя, който води къмъ истинската и вѣчна красота, както и пѣтя на лично то и обществено израстване и превъзможване трудноститъ на живота.

Въ първитъ седмици на май, когато гората се разлиства и планинитъ засияватъ въ пролѣтенъ блѣсъкъ, когато хилядоцвѣни цвѣта обгарятъ съ пѣстри килими полянитъ, Българскиятъ Туристически съюзъ повишава своя гласъ и отправя зовъ къмъ всички, които все още стоятъ далечъ отъ красивитъ тайни на природата, да се приобщатъ и тѣ къмъ голѣмото и свѣтло българско туристическо семейство, за да получатъ своя дѣлъ отъ щедрото щастие за духа, което природата и планинитъ на България ни предлагатъ.

Презъ м. май ние сочимъ на всички и огромното обществено значение на нашето организационно дѣло, както и невѣроятно великитъ последици отъ нашето строителство, което посвещаваме на бжднитъ поколѣния — да имъ бжде изворъ на здраве и сила.

И за това въ тѣзи дни думата агитация — колкото и да е вече отблѣскваща и дотеглива — се чува по-често отъ насъ и ние се мжчимъ да доближимъ до погледитъ и преценкитъ на всички нашето дѣло и неговитъ плодове, както и да разтворимъ за всички пѣтищата къмъ свещенитъ храмове на българскитъ планини.

Нашата агитация заради това въ сжщностъ е една услуга за несведущитъ и единъ приносъ къмъ обогатяване и задълбочаване отношенията на българина къмъ собствената му природа.

ДЕНЯ НА АЛЕКО ВЪ ПАЗАРДЖИКЪ

На 9-ия клм. по шосето отъ Пазарджикъ за Пещера на 11 май 1897 год. бѣ убитъ Алеко. Малъкъ паметникъ, изхабенъ отъ времето и очуканъ отъ варварската ржка на немислящи хора, всрѣдъ малъкъ паркъ при последната гънка на Родопа, напомня на пжтника за случката преди 40 години. Тукъ всѣка година туриститѣ отъ Пазарджикъ правятъ поклонение предъ паметъта на своя учителъ. Туриститѣ и заедно съ тѣхъ гражданството на Пазарджикъ, Пещера, околнитѣ села и гости отъ много градове се стичатъ тукъ въ едно внушително мнозинство, свързани съ една идея — да отдадатъ данъ на почитъ на заслужилия общественикъ, писателъ и пръвъ туристъ Алеко. Редица години това тържество е ставало въ най-импозантенъ видъ. Тази година то ще стане на 22 май, Програмата: на 21 май — сжбота — вечеръта сказка за Алеко; въ недѣля: заранъта манифестация, излетъ до лобното мѣсто, панихида, полагане вѣнци на паметника, речи отъ представителитѣ на организациитѣ и клоноветѣ. Следъ обѣдъ тържествата продължаватъ въ градския паркъ — острова на р. Марица при новопостроения величественъ паметникъ на Алеко.

Това тържество не е само на туриститѣ и гражданството отъ Пазарджикъ, то е най-вече на организираниитѣ туристи отъ цѣлата страна. Затова клонътъ отъ Б. Т. С. „Белмекенъ“ въ гр. Пазарджикъ отправя покана къмъ всички свои сѣдейници да взематъ участие въ неговото предстояще дѣло — чествуване паметъта на Алеко, за да изпълнимъ и тази година достойно дълга си къмъ вдъхновения идеологъ на туризма.

БУЗЛУДЖА

„На планината Синай Богъ даде моралния кодексъ на човѣчеството, на Хоривската планина пророкъ Илия се вдъхнови за борба до победа, на Бузлуджа въ родна Стара планина Хаджи Димитъръ и дружината му завещаха на българското поколѣние любовъ до смъртъ за вѣченъ животъ на България“.

† Старозагорски митрополитъ Павелъ.

Съ тѣзи думи, на 2 августъ 1936 год. бѣ открита и осветена новата хижа „Бузлуджа“, построена на самото лобно мѣсто на нашитѣ герои, а това мѣсто е само на два часа обикновенъ ходъ отъ действующия театръ на епопеята за освободжението ни — Шипка.

Този балканъ за насъ е светиия, той е олицетворението и примѣра на здравия

духъ, но той е и гаранция за здравето тѣло.

Елате, духътъ ви ще се освежи подъ тѣйнствения унесъ на славното минало, тѣлото ви ще закрепне отъ свежия въздухъ и силнитѣ движения, а хубавата природа ще задоволи вашия естетичечъ гладъ.

За удобство, за тѣзи, които ще се отзсватъ на този повикъ, казанлъшкото туристическо дружество „Орлово гнѣздо“ е направило на „Бузлуджа“ една хижа. Удобствата сж още по-очебиещи, ако трѣбва да се спомене, че тамъ има освенъ стаитѣ съ нарове, още и 10 легла съ пружини и белъо.

А направената малка статистика ни гсвори, че презъ 1937 год. хижата е имала следнитѣ посещения:

Месецъ	Отъ Казанлъкъ и околията	Отъ Габрово и околията	Отъ други градове	Всичко посетители
Януарий	60	—	1	61
Февруарий	4	—	—	4
Мартъ	24	7	1	32
Априлъ	9	—	1	10
Май	118 (35)	10	57 (43)	185 (78)
Юний	195 (103)	33	22	254 (103)
Юлий	149 (30)	19	52	220 (30)
Августъ	172	47	74	293
Септемврий	34	7	22	63
Октомрий	79 (71)	—	—	79 (71)
Ноемврий	18	6	14	38
Декемврий	9	—	2	11
За годината	871 (239)	129	250 (34)	1250 (282)

Заграденитѣ въ скоби цифри сѣ групи ученици.

Вие виждате, че посещенията на хижата сѣ главно отъ казанлъчани, докато само единъ малъкъ брой отъ останалитѣ български граждани сѣ счели за необходимо и възможно да се поклонятъ и да се възхитятъ отъ подвига на минало.

СЪЮЗЕНЪ ЖИВОТЪ

Промѣна въ Ц. Н-во. Въ заседанието си отъ 27 априлъ Ц. Н-во е приело оставката на съветника г. Василь Радевъ, на когото е изказало специална благодарностъ за дългогодишната дейностъ като секретаръ и членъ на Ц. Н-во. На негово мѣсто е повиканъ първия подгласникъ г. Георги Драгоевъ.

Новъ съюзеиъ клонъ. Възобновенъ е въ началото на м. май клонъ „Купена“ въ Пещера. На новитѣ съюзеиъ другари Редакцията желае успѣшна дейностъ въ подножията на Родопитѣ.

Пролѣтнитѣ срещи. Оповестенитѣ отъ Ц. Н-во пролѣтни съюзеиъ срещи сѣ състояли навсѣкжде по предвидената програма. На 10.IV. първа се състоя срещата въ Тръвна, на която присѣтствуваха представители на 6 клонъ, а съ Ц. Н-во секретарѣтъ на съюза г. Ст. Поповъ. Следната недѣля се състояха останалитѣ срещи въ Харманлий, Костенецъ, Казанлъкъ, Радомиръ и Троянъ.

Очебиеша е голѣмата разлика между лѣтнитѣ и зимни посещения, която става още по-значителна, като се знае, че презъ лѣтото голѣма частъ отъ посетителитѣ не влизатъ въ хижата и не се разписватъ въ книгата.

Нека се надѣваме, че предстоящата година интересѣтъ къмъ нашата хижа ще бѣде по-голѣмъ.

Н.

Навсѣкжде срещитѣ сѣ били организирани много добре отъ клоиоветѣ-домакини, за което Ц. Н-во и тукъ имъ благодаритѣ. Въ Харманлий, Костенецъ и Родопитѣ, срещитѣ сѣ били придружени съ публични събрания, на които сѣ говорили присѣтстващитѣ членове на Ц. Н-во, респ. г. г. П. Хаджиевъ, Ив. Раевъ и д-ръ Б. Ковачевски. Въ Троянъ е имало другарска вечеръ, на която е говорилъ членъ на Ц. Н. г. Т. Тодоровъ. Въ всичкитѣ срещи е билъ спокойно обсъденъ поставения дневенъ редъ, който е предвиждалъ докладъ отъ членъ на Ц. Н-во и дебати по него и сѣ били изслушани ценни и навременни мнения на клоиоветѣ представители.

Излетѣтъ до Чехия — Татритѣ. Ц. Н-во съобщава, че обявения отъ него излетъ до Чехскитѣ Татри по случай заседанието на Асоциацията, ще се състои въ втората половина на м. юний. Сведения за условията на излета се получаватъ отъ съюзната канцелария.

ASPIRIN
Аспиринови
Таблетки
„Байеръ“

BAYER

50
-Bayer-

К Л О Н О В Ъ Ж И В О Т Ъ

Софийски клонъ „Алеко Константиновъ“. Общото годишно събрание на клона се състоя на 5. IV. 1938 год. Отчетътъ на Настоятелството бѣ отпечатанъ въ Известията на клона, втори брой, илюстриранъ съ снимки отъ хижа „Алеко“ и хижа-наблюдателница „Черни-врѣхъ“. Презъ 1937 г. клонътъ е ималъ 1276 членове, отъ които 1117 възрастни (889 мъже и 228 жени) и 159 юноши (117 младежи и 47 момичета), увеличение съ 385 членове или 42%. Организиранъ сѣ секции: при Дирекцията на статистиката Българската земеделска и кооперативна банка, Погасителната каса, Дирекцията на храноизноса и Американския колежъ; въ началото на 1938 г. сѣ организиранъ секции и при Дирекцията на държавните дългове, Дирекцията на труда и др. Презъ изтеклата година е проявена оживена организационна, културно-просвѣтна и пропагандна дейность. Турено е начало на новъ алпинеумъ при хижа „Алеко“ и е извършена 3 км. маркировка отъ хижата до Черни-врѣхъ. Хижа „Алеко“ е била посетена отъ 12.874 души. Приета е окончателно туристичната частъ на хижа-наблюдателница „Черни-врѣхъ“, която отъ 1938 г. ще се стопанисва отъ клона. Учреденъ е излетенъ комитетъ, на който е възложена задача да води статистика за излетитѣ на свободни групи и да организира многодневни общи излети. Финансовото положение на клона е затруднено отъ задълженията по разширението на хижа „Алеко“, но задълженията бързо се погасяватъ. Отъ 312.870 лв. задълженията сѣ намалѣли въ края на 1937 г. на 232.766 лв., а въ края на мартъ т. г. сѣ погасени още около 80.000 лв., включая и задължението къмъ Централното настоятелство на Съюза за 1937 г. Общата стойность на недвижимитѣ имоти на клона — хижа „Алеко“, спасителнитѣ заслони и бюфета при хижата — възлиза на 1.145.000 лв., а баланса на клона е 1.543.561 лв.

Общото събрание на клона одобри съ акламации отчета на Настоятелството и доклада на Контролната комисия; прие бюджета за 1938 год. въ размѣръ на 310.000 лв.; провъзгласи за почетни членове г. Киро Т. Кировъ, директоръ на Ц. М. И. и г. д-ръ Благой Бояджиевъ, секретаръ на Столичната община, за особени заслуги къмъ клона и туризма въ София. Накрай събранието приключи съ единодушенъ изборъ на нови четирима членове за настоятелството (Пантелеевъ, Клисаровъ, Янковъ и Брънековъ) и трима членове за контролна комисия, които разпредѣлиха дължноститѣ по между си както следва: председателъ д-ръ П. Пъ-

евъ, подпредседатели: Д. Пантелеевъ и Г. Клисаровъ, секретаръ Д. Мишевъ, касиеръ А. Янковъ, библиотекаръ-домакинъ Б. Божиковъ, съветници: Хр. Бръзиковъ, Асенъ Пожарлиевъ и Тотю Брънековъ. Контролна комисия: В. Христовъ, А. Петковъ и Боянъ Юрдановъ.

Клонъ „Кайлъшка долина“ Плъвенъ. На 27. III. н. г. се състоя общото годишно събрание на клона, посетено отъ голѣмъ брой дружествени членове и представители на Ю. Т. С. „Студенецъ“ въ града. Дадения отъ настоятелството за 1937 г. пълненъ и изчерпателенъ отчетъ, бѣ единодушно одобренъ и на настоятелството бѣ изказана благодарность за доброто ръководство работитѣ на клона презъ отчетната година, както и за издигането въ Плъвежъ туризма на подобающата висота, въпрѣки неблагоприятнитѣ за това въ града условия.

Сведения по отчета: На 21. XII. 1937 г. клонътъ брои 214 членове, отъ които 133 напълно отчетени предъ Ц. Н-во. Презъ 1937 г. е направено твърде много за увеличаване броя на излетитѣ и посетителитѣ имъ. Макарь и далечъ отъ планината, клонътъ е устроилъ 33 излети, отъ които 17 високопланински, при посетители 345 души и при километражъ: пешъ 1240 км. и съ превозни срѣдства 6196 км. Уредени сѣ 11 забави и вечеринки, четени сѣ 6 реферати и сказки, всички добре организирани и подготвени и посетени отъ голѣмъ брой дружествени членове и любители. Спалнитѣ при туристическия домъ ще бждатъ окончателно довършени презъ 1938 година, за да могатъ да се използватъ презъ всѣко време отъ идващитѣ въ града екскурзанти и излетници.

По предложение на настоятелството, подкрепено съ единъ обстоенъ докладъ на председателя, общото събрание съ акламации реши да се основе при клона фондъ „Високопланински заслонъ“, съ чието изграждане Плъвенския клонъ, който е единъ отъ най-старитѣ съюзни клонове, заслужено ще даде своята данъ на българския туризъмъ.

Съ болшинство се избраха настоятелство и контролна комисия, които се конституираха въ следния съставъ: председателъ Димитъръ Каракашевъ, подпредседателъ Стефанъ Табаковъ, секретаръ Жакъ Леоновъ, касиеръ Асенъ Наконъ, домакинъ Владиславъ Божковъ, заведующъ излети Кирилъ Козлевъ и съветници Георги Цачевъ и Юрданъ Стефановъ. Контролна комисия: председателъ инж. Венко Милчевъ, секретаръ Борисъ Каравасилевъ и членъ арх. Енчо Сираковъ.



Пролѣтъ

Ся. Ник. Ив. Божиновт

Пиринъ планина

Отъ Г. Ст. Георгиевъ

IV

По-нататъкъ Кънчовъ дава и други явно неточни сведения за високия Пиринъ, които всѣки що годе запознатъ съ тая планина веднага долавя, че не сж почерпени отъ непосредствени наблюдения. Така напр., той твърди, че „между Тодориния връхъ и Елъ-тепе се намира друга котловина (?) съ две езера, наречени Василячки (!), или пъкъ че между Елъ тепе и Пергишъ (!) се намира друга голѣма котловина (?), раздѣлена съ голи скали на две части“ и т. н.

Но отъ гледището на тогавашнитѣ условия, когато високиятъ Пиринъ самъ по себе си не е будилъ интересъ почти у никого, едва ли би могло да се изисква по-голѣма точностъ и по-голѣми подробности за тая недостъпна и откъсната планина, за която сведенията въ картографската литература на Балканския полуостровъ сж почнали да се явяватъ много късно и въ оскѣденъ видъ.

Първиятъ опитъ да се изобрази Пиринъ картографно въ днешния смисълъ на думата принадлежи пакъ на френца Викнелъ, чрезъ неговата топографна скица, за която се помена по-горе. Тепърва и много по-късно (1892), въ турската генералщабна карта на Македония, снета по внушение на известния инструкторъ на турската войска фонъ деръ Голцъ (1:210.000), Пиринъ планина доби значително по-подробно очертание, но, разбира се, пакъ твърде недостатъчно за една пълна и точна представа.

Почти по това време и австрийскиятъ генераленъ щабъ е правилъ сериозни географски изследвания предимно въ западната частъ на полуострова и около 1900 г. се появи една по-подробна и външно по-грижливо изработена карта на полуострова (издание на картографното заведение Артария въ Виена). Релефътъ въ листоветъ на тая карта, отнасящи се до Македонската областъ вклю-

чително и Пирина, е изобразенъ съ хоризонтали презъ 100 м., подсилени съ сѣнки за увеличение пластичността. Тукъ Пиринъ е изобразенъ съ малко по-голѣми подробности, но все пакъ доста произволно. Причинитѣ затова се дължатъ на изключителнитѣ условия, при които сж правени снимкитѣ въ една чужда и крайно подозрителна държава като Турция.

Но това състояние на картографнитѣ данни за Пиринъ за времето си трѣбва да се счита почти нормално, защото и съвремената епоха въ картографията, въ центъра на която легнаха преди всичко основната триангулация и прецизната нивелация, води началото си комай отъ срѣдата на миналото столѣтие, откогато започна и усиленото развитие на изкуството за снимане и чѣртане на съвременитѣ карти. Поради отрицателнитѣ отношения на турцитѣ къмъ начинания отъ тоя родъ, картографната дейностъ въ тѣхната страна естествено не можеше да следи дори отъ далечъ общия напредѣкъ на картографната наука и техника. Но като се има предъ видъ, че първата сериозна научна работа въ областта на българската картография датира отъ освободителната ни война, когато корпусътъ на рускитѣ топографи ни даде така наречената тривѣрстова карта на частъ отъ нашата страна (безъ Пиринъ), лесно е да се разбере, защо до преди 7-8 години единствената що годе задоволителна карта на пиринската областъ бѣше австрийската генералщабна карта, въпрѣки всичкитѣ ѝ недостатѣци и неточни данни. Истинскиятъ географски и топографски обликъ на Пиринъ планина бѣ изобразенъ за пръвъ пътъ графически отъ д-ръ Луизъ.

Политическото положение на Балканитѣ къмъ края на миналото столѣтие, смущавано отъ масовитѣ движения за

политическа свобода на македонските българи, и особено съчувствието, което се указваше на тяхната борба от тогавашното българско княжество, ясно очертаваха изгледите за едно близко въоръжено състълкновение. Въ такъв случай не беше мъчно да се предвиди, че главната посока на настъплението към югъ ще следва неизбежно по долината на р. Струма, а въроятно и на Места, като единствени пътища, по които е възможно масово движение на войски през планинските лабиринти. Важността на тия две долини се преценяваше еднакво и от двамата въроятни противници. От турска страна се извършваха усилено строежи и поправки на военни „джадета“, казарми, складове и др. и се проучваха грижливо терените въ тая област, върху които можеха да се развият отбранителни линии и военни театри. Възстаническите движения от началото на това столетие доказаха надъ всъко съмнение голъмата стратегическа роля на тия мѣста и особено на пиринския масивъ, който съ своята недостъпност и заплетеност се обърна въ естествена крепост и скривалище за лекият и подвижни чети отъ тоя край.

Успоредно съ това, военни капацитети въ Турция проучваха граничните съ България области и раздѣляха Македония на военни оперативни зони. По необходимост, тогава и Пиринъ стана обектъ на по-сериозни проучвания, макаръ и предимно съ военна целъ. Между появилите се по това време специални трудове на турски езикъ, заслужава да се отбележи **Военната география на турския народъ** отъ майоръ Ахмедъ Джевалъ, която дава първите по-точни и по-подробни сведения върху орографията и хидрографията на пиринската високопланинска област, въ връзка съ пътеките и пътищата, които я пресичатъ презъ билото или заобикалятъ.

Ала също такъвъ повишенъ интересъ къмъ стратегическото значение на тѣзи мѣста владѣеше както въ съседното българско княжество, така и въ сръдите на македонското революционно движение, което бѣ поставило вече своята борба

върху началата на една сериозно организирана партизанска война. Презъ 1904 г. известниятъ воененъ писателъ г. Петъръ Дървинговъ (обходилъ на длъжъ и на ширъ Пирина като четникъ) издаде своя интересенъ и обемистъ трудъ: **Пиринъ и борбата въ неговите недра**, въ който сж изложени доста изчерпателно географията на пространството между рѣките Струма и Места отъ българската граница тогава до Бѣло море на югъ и единъ по-дробенъ тактически етюдъ върху борбите на турците съ възстаниците. На времето тоя трудъ е изигралъ голъма практическа роля. Днесъ той представлява за насъ само известенъ исторически интересъ, съ своята географска частъ.

Обликътъ на Пиринъ въ труда на Дървингоза добива доста правдиво очертание. Наистина, книжовните извори, които е използвалъ автора, не сж ценни, защото сж стари, но заслужавагъ внимание неговите лични наблюдения и изследвания на самите мѣста презъ време на чегничество му. Въ тоя трудъ за първъ пътъ се даватъ доста много български имена на върхове и мѣстности въ високия поясъ на планината, които и сега съставлятъ основата на нейната топонимия. Особено интересни сж описанията на пътищата, които пресичатъ билото на планината. Действително, тѣ днесъ окъчателно сж загубили значението на стопански съобщителни връзки, но техните следи сж запазени и по тяхъ сега се движатъ планинарите и другите посетители на високия Пиринъ.

Макаръ по-голъмата частъ отъ сведенията на автора да сж черпени отъ непосредни наблюдения и лични изследвания, между тяхъ сж се вмѣкнали не малко грѣшки и неточности. Повечето отъ тия сведения днесъ иматъ само историческо значение и по-скоро служатъ за обяснение произхода и развитието на мѣстната географска и топонимна особеност на високия Пирински поясъ, доколкото, разбира се, държатъ връзка съ нѣкои днешни имена. Отъ друга страна, напоената съ опасности атмосфера, при която сж събирани сведенията въ една неприятелска страна и начина на тяхното излагане

отъ автора сж стояли въ тѣсна връзка съ главната практическа целъ на автора: да се послужи на революционната борба и нѣйното успѣшно провеждане. Чисто орѳографското и хидрографското проучване на планината, като целъ за себе си, не е дирено отъ автора.

Началото на сериознитѣ научни проучвания на високия Пиринъ се постави тепърва отъ времето, когато изследователитѣ напустнаха научнитѣ кабинети и книжнитѣ архиви и се втурнаха въ заплетенитѣ била и дълбоки недра на планината. Тоя единствено допустимъ методъ за една наблюдателна наука като географията бѣ изтъкнать твърде красноречиво отъ голѣмия берлински професоръ по география. Още въ началото на нѣстоящото столѣтие тоя великъ ученъ бѣ казалъ, че е вредно за географията да черпи познанията си само отъ литературни извори, защото тя ще бѣде положителна наука само когато се спира на своитѣ непосредствени наблюдения и на заключенията на другитѣ емпирически науки. При все това и днесъ не малка частъ отъ сведенията и заключенията, изложени въ много географски трудове, се черпятъ най-често отъ картитѣ, грѣшкитѣ въ които, по тоя пѣтъ добивать широко разпространение.

По сщия пѣтъ сж се разпространили повечето отъ погрѣшнитѣ сведения за нашата Пиринъ планина. Въ известенъ смисълъ и най-точната карта, като синтетично графическо изображение на дадено мѣсто отъ земната повърхность, съдържа грѣшки и непълноти, които водять къмъ заблуда. Нѣколко предимно топонимни грѣшки въ дветѣ карти на д-ръ Луизъ сж изиграли точно такава роля.

Но стереоавтографнитѣ методи, чо които сж снети тия карти, макаръ „праздинитѣ“, неизбѣжни при тоя родъ работа, да сж запълнени съ обикновени планиетни снимки, изключватъ безусловно грѣшкитѣ въ тереннитѣ форми, защото развърщането на стереофотограметричнитѣ снимки е извършено автоматически (съ стереопланиграфа Цайсъ) и отъ твърде вещи въ тая техника лица. Поради то-

ва за такива грѣшки въ Луизовитѣ карти не може да се говори. Неосведомени лица сж ориентирали д-ръ Луизъ върху номенклатурата и топонимията на високата частъ отъ планината и тѣхнитѣ грѣшки сж намѣрили отражението си тукъ тамъ въ дветѣ карти.

Отъ друга страна, много обекти въ високитѣ пирински пояси и досега нѣмать точно установени имена, а нѣкои имена се свързватъ съ различни обекти. Причинитѣ на тая неустановеностъ лежатъ преди всичко въ доста слабата стопанска връзка на околното население съ тия пояси, която връзка и досега не е могла да създаде по прѣко отношение и близость съ планината. И ето че по тоя начинъ топонимитѣ и номенклатурни неустановености сами по себе си ставатъ самостоятенъ източникъ на грѣшки и обърквания.

Въ по-старо време почти всички именни обекти, които и доколкото се срещатъ по централното било на планината, сж носили имена предимно отъ турски произходъ. По-голѣмата частъ отъ имената: Илтица гечикли, Атбунаръ, Енаръ даги, Суватъ чешме, Атъ пикарь, Соръ шкяпикари, Сагъръ качъ и др., които сж отбелязани въ турската и австрийската карти на Пиринъ, днесъ вече не се срещатъ и сж заменени съ български. И въ Пиринъ, както и по другитѣ ни планини, презъ време на робството по-значителнитѣ стопански предприятия въ планинитѣ като мандраджилъкъ, паши и пр., сж били предимно въ рѣцетѣ на турски бейове и аги, които сж ставали най-често кръстници на мѣстата, съ които прѣко или косвено е била свързана по-трайно тѣхната работа въ планинитѣ. Не рѣдко българитѣ, които по-често сж вършили работата само на обикновени овчари, сж използвали турскитѣ корени на имената и сж ги побългарявали наполовина, като имъ се принаждали само български окончания (Башлийца, Беговица, Дженгалица и др.).

По-долу следватъ нѣкои отъ по-важнитѣ грѣшки, допустнати въ картитѣ на Луиза.

А. Въ картата на централния Пиринъ 1:25.000).

Белемето е името на единъ отъ най-красивитѣ и просторни пирински циркуси, въ който сж оформени и очертани твърде добре типичнитѣ белези и остатъци отъ нѣкогашната ледникова ерозия. Той е ограденъ отъ вѣнецъ изцяло изваяни голи върхове като: Мозговишки ридъ, Портенски чукаръ, Вадъвишки чукаръ, Момиръ дворъ, Малка демиръ капия, Кралевъ дворъ, Малка каменица и Беговица. Формата му е на продълговатото корито и се състои отъ сжщинска циркусна частъ, задълбана високо и въ основна скала и коритна половина. Последната е съ твърде слабо падение и по свежо зеленото ѝ лѣте дъно се вие змиообразно въ така нареченитѣ меандри началото на р. Светиврачка бистрица, което черти тукъ зодитѣ си отъ многобройнитѣ циркусни езера. Въ високата циркусна половина се намира обширна циркусна тераса, върху която се е проснало второто по голѣмина и красиво по брѣгово очертание пиринско езеро, наречено: Тевното или кривото езеро.

По нѣкакво странно недоразумение д-ръ Луизъ е означилъ съ името Белемето единъ сжщо много типиченъ, но значително по-малкъ и по-тѣсенъ циркусъ,

нареченъ Чаиро или Ливадето, който е отдѣленъ отъ сжщинския циркусъ Белемето чрезъ продълговатия и скалистъ гребенъ Мозговица. Все по една случайностъ най-голѣмото езерце въ циркуса Ливадето, по контурно очертание, напомва формата на сжщинското Тевно езеро и затова Луизъ го е означилъ погрѣшно съ сжщото това име. На изтокъ циркусъ Ливадето е отдѣленъ отъ известния Превалски циркусъ на Дамяница чрезъ не особено високата Чаирска седловина (2434), презъ която минава стара пжтека за Свети Врачъ и Мелникъ. Въ самия циркусъ Ливадето се гуши други по-малкъ такъвъ вдлъбнатъ въ северното чело на Мозговишкия ридъ, въ дъното на който блестятъ кристалнитѣ води на едно по-голѣмо и четири по-малки езерца.

Грѣшката на Луиза е очевидна и груба, макаръ и само топонимна. Сжщата грѣшка се повтаря и въ неговата генерална карта на Пиринъ (1:100.000).

(Следва)

Бел. Ред. Въ едноименната статия отъ миналия брой сж допустнати две неприятни грѣшки:

Стр. 111, лѣва колона, 32-я редъ, да се чете вр. Каменица вмѣсто вр. Суходолъ.

Въ забележката подъ линия на стр. 114 да се чете безъ тире: "... е фототопографна снимка на ..."

Изъ планинитѣ на Аржентина

Отъ Самуилъ Стрезовъ

Туризмътъ въ Аржентина е съвършено различенъ отъ тоя, който сме навикнали да правимъ въ България. Дума не може да става да се окачи раницата на гърба и да се ходи пеша. Ще ви се смѣятъ, пкъ и този начинъ на пжтуване не съпада съ характеристиката на страната. Пешеходството е крайно странно за жителитѣ на обширната страна и не веднажъ тукашнитѣ селяни „гаучосъ“, сж смѣтали за чудаци нашитѣ емигранти, които все пакъ понѣкога пжтуватъ — по липса на срѣдства — десетки, стотици километри пеша. Туземецътъ се е движилъ и се движи почти изклю-

чително на конь и затова въ литературата на страната коньтъ е одухотворенъ почти наравно съ човѣка. Все пакъ, въ новата епоха, съ индустриализирането на републиката, тази вѣковна традиция за бързо и удобно пренасяне се вече нарушава. Това се забелѣзва особено въ време на икономическа криза, когато мнозина работници сноватъ пеша по безкрайнитѣ полета, за да търсятъ прехраната си, каквато тогава не намиратъ въ населенитѣ пунктове.

Когато, обаче, се касае за екскурзия, предприета отъ делтата на р. Ла Плата или отъ брѣга на Атлантика по посока

на далечните планини, нито пешеходството, нито пътуването с коня е приемливо. Тръбва, вече, да се употребява ж. п. превозъ или автомобил. Не може да бъде иначе въ пространна Аржентина, където най-малките промъни въ топографията се забелязват едва въ разстояния отъ стотици километри.

Моятъ близъкъ приятелъ и съотечественикъ, Богданъ Константиновъ си е взелъ единъ твърде симпатиченъ обичай. Живущъ въ далечната провинция Санъ Луисъ, където управлява голъмитъ солни залежи Бебедеро, веднажъ всъка година пристига съ автомобиля си въ Буеносъ Айресъ и не му сж нужни много увещания, за да ме отвлече въ единъ бързъ набѣгъ на западъ, на югъ или на северъ.

Тази година избрахме пътуването къмъ най-близките до Буеносъ Айресъ планински вериги въ Кордоба. Използвайки добрите пътища въ областта, условияме се да преминемъ главния планински масивъ Кумберсъ Грандесъ (Голъмитъ върхове) и отъ тамъ, въ южна посока, да догонимъ планините въ Санъ Луисъ. Веднажъ въ Бебедеро, тренътъ ще ме върне въ Буеносъ Айресъ. Разстояние за изминаване 2200—2500 км. Време за пътуване, съ което разполагахъ и което бѣхме предвидѣли: 3 дни.

Богданъ и азъ сме редовни четци на „Български туристъ“ и затова следимъ въ далечна Аржентина често повдигания принципиаленъ въпросъ за разликата между планинарство и туризъмъ. Така че, преди да потеглимъ на пътъ, дълго време спорихме въ коя категория скитници биха ни причислили. Туристътъ ли е човѣкъ, пътуващъ съ автомобилъ? Планинаръ ли е оня, който прехвърля планинските масиви съ автомобилъ? Богданъ настояваше, че можемъ да бждемъ причислени къмъ смиренитъ туристи, които пътуватъ съ удобства, както и къмъ едни своего рода планинари, за които сж чужди героичните подвизи и романтизъмъ на пешеходците планинари. Не се съгласихъ съ него. Пешеходците планинари — аргументирахъ азъ — чувствуватъ твърдата скала подъ подметки-

те на обувката си! Къде е у тяхъ оня върховенъ героиченъ нюхъ и онова епическо изпитание на шофьора-планинаръ, който извива кормилото на колата въ първа скоростъ по наклонъ 40%, безъ да е сигуренъ дали има достатъчно твърда плоскостъ предъ него? Какъвъ моментъ е оня, когато мекото колело, върху което се опира единъ тонъ тежестъ, срива камъчета на 26 см. разстояние отъ модрата безднна пропасть, която кани особитъ ни за единъ романтически полетъ! Дали не бѣхъ го изпиталъ миналата година при преминаването на Андитъ!

Недоизбистрили още тоя сжщественъ въпросъ, тръгваме отъ Буеносъ Айресъ на обѣдъ. Скоро излизаме отъ грамадения и оживѣнъ градъ и предъ насъ се лъсва лентата на равенъ и правъ, почти осемстотинъ километровъ асфалтовъ и бетоненъ пътъ, който ще ни заведе до гр. Кордоба, разположенъ въ подножието на планините подъ сжщото име.

Пътуването става все презъ пампаситъ. Бързината на колата не пада отъ 80 км. Съ по-малка отъ тази доста умеренна скоростъ не може да се пътува по тоя пътъ, понеже ще станемъ смѣшни. Минаватъ и ни заминаватъ автомобили, на блъскани съ деца и жени . . Сто, сто и десетъ, па и повече километри въ часъ . .

Следъ четири часово пътуване стигаме гр. Росарио, втория по голъмина градъ въ Аржентина, модерно устроенъ, повече отъ половинъ милионъ жители, голъмо износно пристанище на зърнени храни. Движението ни се много затруднява отъ голъмия трафикъ. Когато излизаме отъ чертата на града, отдъхваме. Сега пакъ гонимъ свободния пътъ.

Наскоро минаваме надъ голъмъ мостъ върху р. Каркараня. Недалече, къмъ вливането ѝ въ р. Парана, при откриването на материка, завоевателятъ Кабото е основалъ крепостта Санкти Спиритусъ. Тя сега не сжществува. Санкти Спиритусъ е тѣсно свързана съ безумните авантюристични подвизи на иберийските нашественици и пропитата съ дива стрѣвъ отбрана на индийците „чанамбеоуаесъ“. Аржентинскиятъ поетъ Лабарденъ, въ прекрасната си драма „Сирипо“, е обез-

смъртилъ варварската любовъ на индийския „каси́ке“ къмъ прекрасната Лусиа де Миранда, обстоятелство, което причинява помитането на крепостта отъ коварнитѣ индийски орди. Тъмнитѣ и тихи води на р. Каркараня, които тамъ долу се влѣкатъ бавно къмъ р. Парана, ни навѣватъ спомени за описания на чутовнитѣ авантюри на първитѣ „конкистадо-рестъ“.

Надвечеръ пристигае въ хубавото градче Вижа Мария, където пренощуваме. На следния день продължаваме пътуването за гр. Кордоба, отъ който ни дѣлятъ едва 200 километра.

Влизането въ града става почти незабелязано, понеже той е построенъ въ една котловина, обкръжена отъ низки хълмове. Не се открояватъ още високитѣ върхове на близкитѣ вече планини. Двестѣ и шестдесетъ хиляди души населяватъ гр. Кордоба. Отличава се по запазени останки отъ колониалната епоха, между тѣхъ величествената катедрална църква построена въ 1600 г., която е забележителенъ архитектуренъ паметникъ; тукъ е първия университетъ въ Аржентина отъ преди 3 вѣка; показватъ ни постройки отъ времето на вицецралетѣ. Въ града има и великолепно модерни постройки. Обаче, ние не сме тръгнали да разглеждаме градове, нито сме пилигрими и затова бързае да се измъкнемъ къмъ планинитѣ.

Започваме изкачването. Живѣещъ въ делтата на р. Ла Плата, веднага усѣщамъ сухия планински въздухъ, гърдитѣ се разширяватъ дълбоко. Кордоба е планинското лѣтовище на републиката. По край пщитцата, кацнали върху ридища или всрѣдъ кичести долини, се редятъ хубави вили, санаториуми, хотели, живописни заселища. Вече сме на 650 м. височина надъ морското равнище и задъ единъ хълмъ блѣсва предъ насъ голѣмо езеро, образувано отъ Рио Примеро (Първата Рѣка), заприщена отъ огромния бентъ Санъ Роке, който може да задържа надъ 700 милиона кубика вода.

Продължаваме да се изкачваме. Редятъ се високи жбести хребети. Влизаме въ котловината Копина. Намираме се

предъ централния масивъ на планинитѣ. Въ лѣво и дѣсно предъ насъ загражда безисходно пѣтя ни огромна несвършваема каменна стѣна. Поглеждамъ въпросително моя спътникъ, който познава мѣстото. И сега? — запитвамъ озадаченъ. Богданъ се подсмива и ми обяснява: сега ще видишъ — пѣтя е изрѣзанъ въ каменната преграда. Наистина, всрѣдъ лабиринтъ отъ гѣнки, проходи, окръжени отъ кждрави скали съ неочаквани форми, подъ сѣнката на сиви каменни исполини, по висящи мостове, проснати надъ странно тихи планински гърла, напредваме по стрѣмния спираленъ пѣтъ. Пѣтуването е доста опасно, но все пакъ далечъ не така опасно, както при преминаването на Андитѣ. При това, за да прекосимъ планинския масивъ, проходътъ изкачва само 2200 м височина, докато въ Андитѣ на пѣтъ за Чили, трѣбва да се стигне надъ 4000 метра.

Надвечеръ надвиваме първия камененъ дѣлъ и стигае столовата равнина наречена Пампа де Ачала, където е най-низкия проходъ на планинската снага. Въ дѣсно остава билото на масива Серро де лосъ Гигантесъ — вѣковни каменни свинкове, загадъчни като легендарнитѣ индийци калчаки, жители на тѣзи планини. Въ лѣво личатъ най-високитѣ върхове на планинската верига, срѣдъ които се очертава, озаренъ отъ вечерното сияние, забилъ строго чело въ небесната ширь, величествения Чампакъ, владѣтеля на висинитѣ (2880 м.).

Пренощуваме въ уютния хотелъ „Кондсръ“, скритъ въ скалиститѣ пазви на планината. Чувствува се височината, а и температурата, която долу бѣ почти непоносима, тукъ изведнажъ пада; даже е студено.

Рано сутринта преминаваме десетки километри високи незалѣсени плата, покрити съ хубава зелена трѣвица и изпстрени съ внушителни каменни блокове. Следъ два часа бързо пѣтуване сме надвили грѣбнака на централния масивъ и предъ насъ се открива омайна огромна дслина, простираща се отъ северъ на югъ. На пръвъ планъ се вижда живописното селище Мина Клаверо, което стои

на 1300 метра по-низко. На северозападъ се прозира високата долина Гуасапампа, на северъ — долината Копакабана, покрита съ палми; далечъ на западъ, между обли плешиви хълмове, проблъсва на слънчевитъ лъчи рѣката Панаолама.

Пътътъ слиза главоломно между червеникави фантастично ерозирани слюдести скали. Следъ единъ часъ стигаме селцето Мина Клаверо и пордължаваме право на югъ. Редятъ се хубави лѣтовища: Ноно, Брочеро, Ласъ Рабонасъ, Санъ Хавиеръ, Яканто, потънали въ китни градини, морни подъ палящото слънце. Сега, право на лѣво отъ насъ, се открива съ цѣлата си величественостъ силуета на Чампакй, забулванъ отъ време на време въ руното на алабастрови облаци, съ незнайни форми, наумяващи нѣкакви допотопни влѣчуги-чудовища, които раздиратъ туловищата си въ заостренитъ чукари на исполинския гигантъ. Планинската верига се простира далече въ лѣво съ името Комечингонесъ и наподобява нашата Рила, гледана отъ Верила планина. Областътъ е вече твърде суха и се забелѣзватъ само тукъ-тамъ лозя и градини, покрити съ прахъ.

Времето напредва. Приближаваме границата на провинцията Санъ Луисъ. Околноститъ ставатъ все по-пустинни. Далече въ лѣво започватъ да се губятъ последнитъ възвишения Комечингонесъ. Взираме се напраздно да съзремъ планинитъ Санъ Луисъ, които трѣбва да оставатъ предъ насъ или малко въ дѣсно. Горещината става все по-нетърпима. Почвата е жълта и напукана, пустинна. Леглата на ручейтъ сж свършено сухи. Тази областъ е позната по малкото валежи, обаче, тази година е изложена на изключителна напастъ: цѣли деветъ месеци не е паднала капка дъждъ. Положението на земледѣлцитъ и скотовѣдцитъ тукъ е отчаяно. Следъ единъ часъ пътъ и вече хоризонта отвредъ е помъгленъ отъ огрсмни вихрушки и облаци прахъ, които засипватъ и опустошаватъ немилостиво пслетата.

Движимъ се по широкъ, не много равенъ пътъ, покритъ съ педя прахъ и пѣськъ. Лицата и дрехитъ ни сж почернѣ-

ли. Отвредъ около насъ не виждаме повече отъ 200-300 метра. Слънчевитъ лъчи палятъ и горещиятъ вѣтръ брули лицата ни. Намѣста пътътъ е препреченъ съ движещи се дюни; тукъ вѣтрътъ свири тревожно, свирѣпо. Отдавна не сме видѣли жива душа по безкрайнитъ, посивѣли отъ пепель, печални поля. Свършено изсъхналитъ посѣви едва се познаватъ. Начесто се виждатъ мумифицирани трупове на добитъкъ, измрѣл отъ гладъ и жажда. . . Изпитва се силно нервно напрежение, устнитъ ни сж засъхнали и сърдцата пропити съ незнайна горестъ.

По едно време атмосферата се поизбистря и предъ насъ прозиратъ първитъ възвишения на планинската верига Санъ Луисъ. Свършено равно, полето свършва изведнажъ въ подножието на високи скалисти масиви съ странни симетрични форми на осамотени бдителни стражи. По-нататъкъ, задъ тѣзи масиви се надигатъ отъ хоризонта други възвишения, които, съразмѣрно съ движението ни, се закачватъ, откачватъ помежду си и се впиватъ все по-смѣло въ висинитъ. Областътъ на голѣмитъ прахове остава въ лѣво, докато ние потегляме решително къмъ планинитъ.

Навлизае въ нѣкакви си сухи дърета, пътътъ започва да се извишава, после минаваме презъ едно запусѣло селище, за да продължимъ дълго време по едно високо каменисто плато.

Късно е и увеличаваме бързината по добре познати вече пътища. Дѣлятъ ни още сто и петдесетъ километри отъ Санъ Луисъ, когато започва да пада нощния здрачъ. Сжщевременно насреща хоризонта започва да се раздира отъ внушителни свѣткавици. Черни, нависени облаци приближаватъ заплашително. Обладава ни радостъ и безпокойствие. Радостъ, защото може би ще вали и сътсва ще се облекчатъ страшнитъ изпитания, на които е подложено мѣстното население; безпокойство, защото може да бждемъ принудени да нощуваме на открито. Нощниятъ мракъ се сгъстява; търсимъ пътъ съ прожекторитъ, които очертаватъ неочаквано ясно въ далечи-

ната потайни диорами. Чуватъ се вече чести гърмотевици, отекващи звънко и мощно въ скалиститъ гърла, въ които се движимъ. Правимъ всичко възможно да увеличимъ бързината, обаче, трѣбва да бждемъ внимателни. Атмосферата е натѣгнала въ тревожно очакване предъ силна буря. Първитъ тежки капки уд-
рятъ съ тежестъ на олово върху жадната за влага земя. Следъ това настѣпва кратко злокобно затишие.

Преминаваме въ стрѣмителенъ бѣгъ последния хълмъ и предъ очитъ ни, всрѣдъ силната вихрушка, която вече ни настига и се разразява навредъ, започватъ да мъждукатъ свѣтлинитъ на градъ Санъ Луисъ. Мигновено догонваме първитъ къщи по посока на ж. п. линия на „пасифико“, на западъ. Изведнажъ руква пороенъ дъждъ, който плющи стрѣвно. Вѣтрътъ усилва и почти ни помита. Сега сме вече въ центъра на циклона: страшенъ и величественъ хаосъ отъ развързани космични стихии.

Шосето предъ насъ, обаче, е добро и продължаваме да бѣгаме съ помощта на силнитъ прожектори, които успѣватъ да освѣтятъ едва на десетина метри предъ насъ. Забелѣзваме, че минаваме презъ асфалтова авенида на малкия градъ и насочваме къмъ страхотната дупка на солнитъ залежи Бебедеро, отстоящи вече на около 30 километра и където трѣбва да стигнемъ тая нощъ. Не сме изминали нито десетъ километри, дъждътъ спира като по чудо и пѣтуваме вече по пѣтъ покритъ съ прахъ . . .

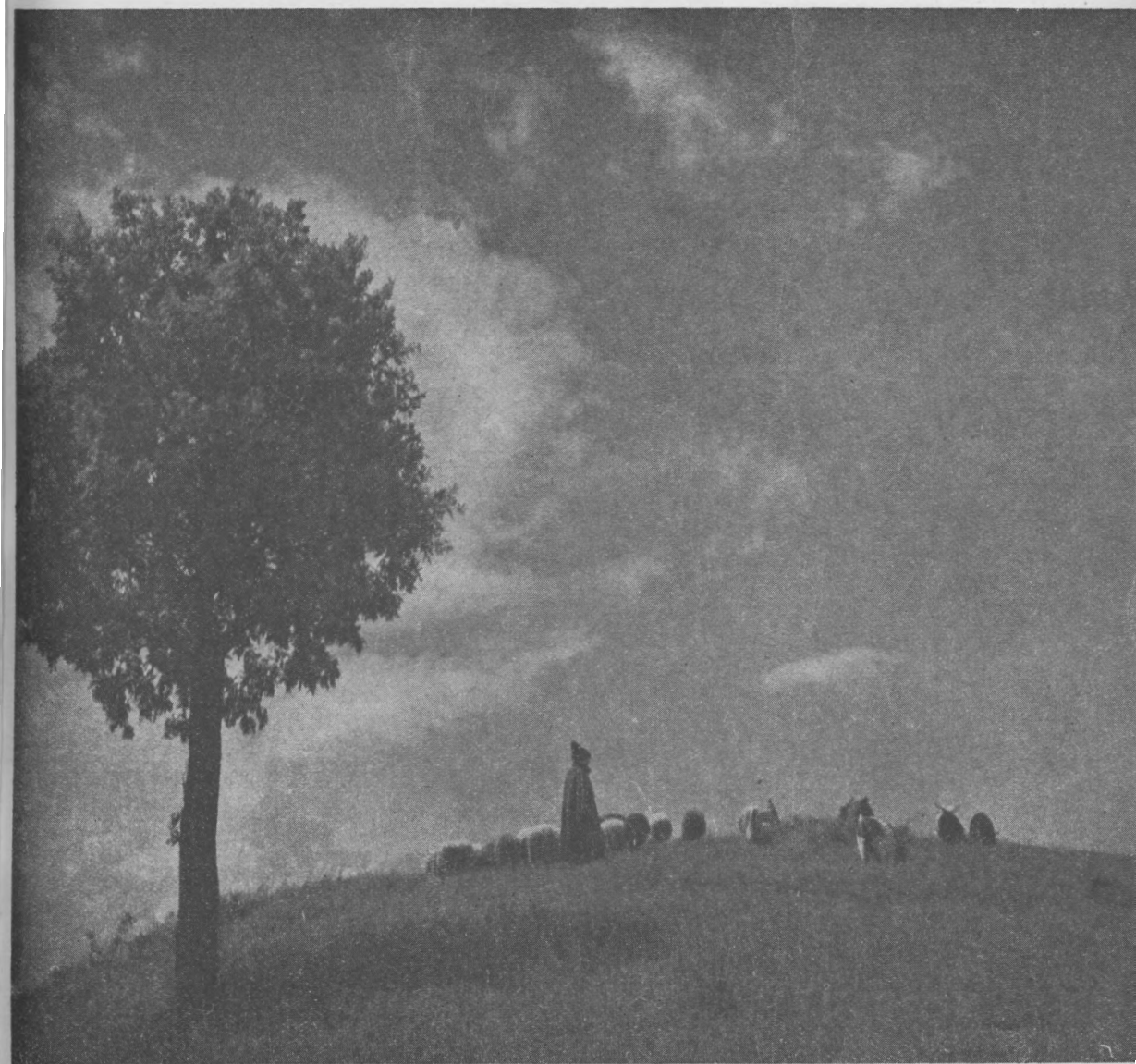
Тука пакъ не е вальфо — забелязва Богданъ. — Не напраздно понѣкога трѣбва да чакаме съ години ще-годѣ ва лежъ, за да можемъ да съберемъ вода поне за пиене . . .

Всрѣдъ нощъ пристигаеме въ селището на солницитъ. Следъ ободрителна баня, лѣгамъ въ уютния креватъ. Предъ затворенитъ ми очи се редятъ пустинни картини на Санъ Луисъ, които заличаватъ хубавитъ спомени за кичеститъ долини, скрити въ пазвитъ на планинитъ въ Кордоба . . .

Уморенъ съмъ, но не мога да спя. Ставамъ и се спирамъ предъ отворения широкъ прозорецъ. Вѣтрътъ е утихналъ и всичко наоколо е необикновено тихо и пропито съ необяснимия чаръ на пустинята. На ярката лунна свѣтина идваща отъ северъ, се очертава поразително ясно огромната вълшебна бѣла плащеница на засѣхналото солно езеро. Горе, надъ него, се открояватъ сребърно-блѣдитъ контури на тъмни буреносни облаци, които настѣпватъ заплашително отъ югозападъ. Съвсемъ неочаквано тѣ се стѣписватъ точно надъ солницитъ и изведнажъ, така неочаквано, раздиратъ нѣдрата си, раздѣлятъ се на две маси и минаватъ отъ дветъ страни на проклетата сѣкашъ долина, безъ да излѣятъ капка дъждъ върху нея . . .

На следния день, следъ удобно 11 часово пѣтуване съ трена презъ пампаситъ, изминавамъ обратно 850 километровото разстояние, което ме дѣли отъ столицата.





Новъ животъ

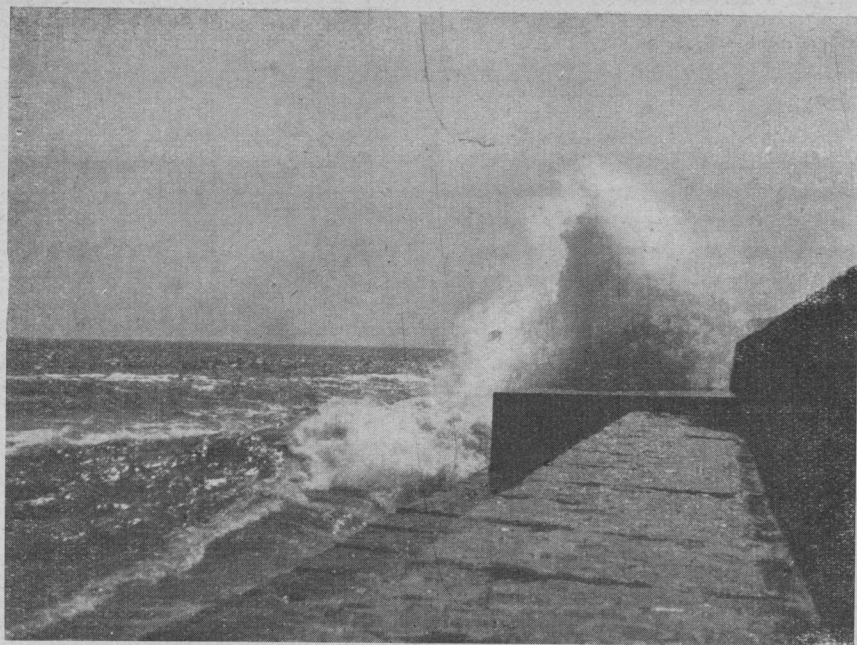
сн. Н. Ив. Божиновъ



Отново по върховетъ
сн. Н. Ив. Божиновъ

Рибното езеро
сн. М. Кръшнякъ





Гнѣвъ на морето

снимка „Алфа“

Родното море

отъ К. Траяновъ

Пребродихъ на дължъ и на ширъ нашата родина и нито единъ красивъ кътъ не остана чуждъ за менъ. Родихъ се и порастнахъ въ Балкана. Той ми вдъхна стремежъ къмъ висинитѣ и отгледа въ мене любовъ къмъ красотата. Край Дунавъ живѣхъ въ разцвѣта на младостта си. Тамъ азъ още повече обикнахъ природата и туризма. Най-сетне дойдохъ при морето. Морето стана моя чждъръ учителъ. Морето ме научи да се боря.

Скиталъ съмъ не веднъжъ по него. Наблюдавалъ съмъ го не презъ едно време — винаги гледката му е поразявала мисълта ми, пленявала погледа. Сутринъ, когато слънцето като огромно златно кълбо изплава изъ приказнитѣ му глѣбини, или вечеръ, щомъ луната изгрѣе и свѣтлитѣ звезди се заоглеждатъ въ сребърното му огледало — неговиятъ живъ пейзажъ всѣкога е оставалъ неограничени впечатления въ моята душа и е възбуждалъ въ сърдцето ми копнежъ да литна съ полета на волнитѣ чайки надъ необятната морска ширъ.

Отъ носъ Калиакра, където стада тюлени правятъ своитѣ слънчеви бани между скалитѣ, въ които вълнитѣ сж изкопали дълбоки подмоли, до носъ Емине, където стариятъ легендаренъ Балканъ, като триглавъ змей е устремилъ погледъ на изтокъ; и отъ тамъ до Царската рѣка, която носи приветъ отъ девственитѣ усои на страшната Странджа, обходилъ съмъ морето по цѣлото му крайбрѣжие, съ любители или моряци, въ буря и при хубаво време.

Въпрѣки това, не мога да твърдя, че го познавамъ напълно, нито си въображавамъ, че бихъ могълъ да го опиша. Защото никой до сега не е описалъ морето само за себе си. Келерманъ го рисува ведно съ брѣга. Джекъ Лондонъ — съ живота на моряка въ кораба. Пиеръ Делати — съ сждбата на рибаря, който рано или късно ще нахрани рибитѣ, съ които цѣлъ животъ се храни. Оскаръ Уайлдъ — съ спомена по жертвитѣ, що взема и най-сетне Жуль-Вернъ — съ силата на човѣшкия духъ въ своето безсилие да го

опознае и победи всецѣло.

Когато го съзерцавамъ отъ брѣга, нѣщо притиска душата ми. И тукъ, както отъ нѣкой връхъ, крѣгозорѣтъ се ограничава отъ хоризонта. Но въ планината той е по-радостенъ, по-свѣтълъ и човѣкъ се чувствува победителъ, защото погледътъ му е устременъ къмъ висинитѣ и е по-близо до небето, а край морето е отпавенъ къмъ тъмната бездна, забулена въ вѣчната си тайна. Затова, при вида на тоя нестихвщъ безкрай, въ нашето съзнание първо изпква мисълта за собственото ни нищожество.

Наистина, морето буди удивление, очудване въ насъ, ала въ сѣщото време то упражнява едно насилие върху ни. Въ буря на морето нашиятъ духъ е настрѣхналъ, а съзнанието ни е потиснато и угнетено. Предъ неговия зловещъ видъ сърдцето е въ тревога и то сѣщо се вълнува неспокойно, както сѣ неспокойни неговитѣ води. И тогава морето, сякашъ почувствувало своята власт надъ насъ, започва да бѣснѣе съ още по-голѣма яростъ и стрѣвъ.

Съ своя ревъ, трѣсъкъ и грѣмъ, тѣ ни навеждатъ на мисълта за мощното, величавото, грандиозното въ природата. Въ такива моменти морето оживѣва предъ очитѣ ни като нѣкое огромно, исполнско чудовище, което се бори, бие се само съ себе си и съ крайбрѣжнитѣ скали, а бурята ликува въ вихренъ танцъ, пѣйки злокобната си пѣсень или ридае отъ необикновена, нечувана болка. Въ мигъ кипналата морска ширь се превръща въ хаосъ отъ водни планини и долини, надъ които витае призрака на зълъ демонъ.

Тихо ли е, обаче, морето прилича на таинствена завеса, покриваща незнайното, далечното, предъ което смирено навеждаме глава. Защото то крие художеството си въ своитѣ води и погледътъ трѣбва да се стреми надолу, за да го намѣри. Но напразно той ще блуждае, тъй каго това художество е навсѣкжде и никжде и все пакъ то се чувствува при всѣки ударъ на сърдцето. Кроткитѣ води на спокойното море унасятъ съ своята едва доловима пѣсень. Подъ давлениемъ на тѣхната музика, душата се опива въ монотонния имъ

ритмъ. И тогава, човѣкъ се приобщава къмъ него и му става близъкъ по душа, а то — сякашъ почувствувало тая близостъ, — започва да нашепва сподавено, скрито непонятни слова.

Спокойното море изглежда безпредѣлно като небето. И както небето ни се вижда непостижимо, защото е далечно, тъй и морето го чувствуваме властно и непобедимо, защото ни е непознато и чуждо. Въ сѣщностъ неговиятъ животъ не е чуждъ на собствения ни животъ. Напротивъ, той е близъкъ и родственъ на нашето съществуване, защото въ него има нѣщо, което живѣе у човѣка. Това е вѣчното движение, непрестаннага борба! И защото кръвта ни има състава на неговата вода, а бурната му непокійна сѣдба е сѣдбата на човѣка.

Нима човѣкъ не е сѣщо така осѣденъ да разбива вѣрата и надеждитѣ си въ твърдата скала на разочарованието, както се разбиватъ вълнитѣ му въ брѣга? Не буди ли плача на морето чувство за собственитѣ ни страдания и гнетъ? Да, морето живѣе свой собственъ животъ, който по сѣдба е сходенъ съ тоя на човѣка, съ тая разлика, че неговиятъ животъ е вѣченъ, безсмъртенъ, а човѣшкиятъ — времененъ, преходенъ. Все пакъ то не е символъ на радостъ и сбжднати желания. Въ него преобладаватъ буритѣ и тайнствеността, потънали въ непрогледенъ мракъ.

Ето защо, ние твърде малко познаваме морето, тъй както малко познаваме сами себе си. Свикналитѣ, обаче, да общуватъ съ него виждатъ въ проявитѣ му своята участъ. И когато е кипнало презъ време на буря и когато спи уморено своя кратъкъ кошмаренъ сънъ, тѣ търсятъ въ сѣдбата му частица отъ себе си. Затова морето се разтила предъ насъ не като нѣщо мъртво, заспало, а като размирно царство на змеювитѣ и на сиренитѣ, затворени въ селенията на Посейдонъ, седналы на своя тронъ, украсенъ съ водорасли и корали.

Отъ всички природни картини, морето влияе най-силно върху нашата психика. Преди всичко то предразполага къмъ размисълъ и философски съзерцания, присѣщи повечето на сантименталнитѣ

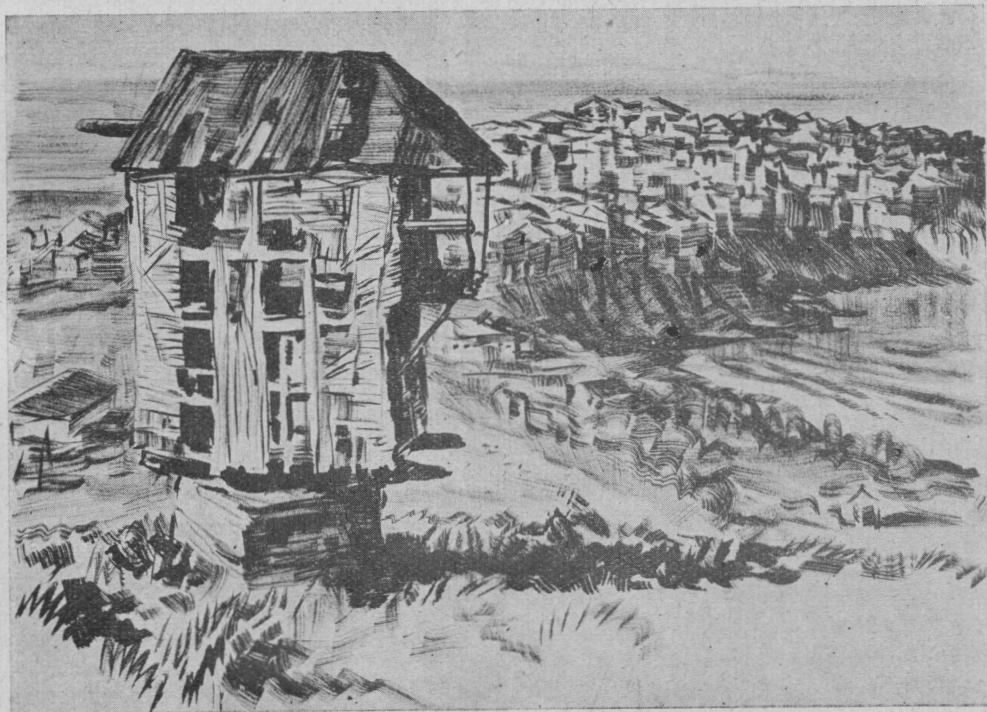
натури, уморени отъ живота, а влюбенитъ въ него ги дразни и измъчва, за да ги направи борци въ живота и да ги спаси отъ незабелязаното съществуване на земята. Обаче, силниятъ човѣкъ на новото време, който завладѣ морето и въздуха и стана господарь на свѣта, всѣки день мѣри силитъ си съ него.

И точно затова, когато напоследѣкъ у насъ се заговори за планинарството съ огледъ да се гласне идеологията на туристическото движение изключително въ тая посока, не трѣбва да се забравя като обектъ на туризмъ нито равнината, нито морето. Нѣщо повече — нашъ дългъ е да обърнемъ особено внимание къмъ родното море, защото то заслужава това и още защото до голѣма степенъ отъ него зависи бъдещето на нова туристическа България.

Че това е така, не сж нуждни доказателства. Достатъчно е само да си припомнимъ, че хлѣбородната равнина край

„тихи, бѣли Дунавъ“, създаде Ю. Т. С., а край родното море отъ появата на туризма у насъ, съществуватъ туристически дружества, които въ нищо не сж останали назадъ отъ ония при планинитъ и тѣ култивиратъ еднакво, както любовъ къмъ планината, тъй и любовъ къмъ морето и равнината.

Съ своя битъ и идилична красота, равнината мами влюбения въ природата, а морето съ своето мощно дихание и приказенъ чаръ завладява стихийно, властно душата и сърдцето му. Даже морето наравно съ планината вълнува човѣшкия духъ въ стремежа му къмъ висинигъ и синигъ простори, където небето се цѣлува съ земята или съ морето. Затова само оня, който е изгубилъ способността да вижда красотата, да чува съзвучието на тоноветъ и да се опиянява отъ хармонията въ свѣта — само той не би пожелалъ да види и опознае родното море.



Созополъ

рисунка Б. Деневъ



Рила

акварелъ Йорд. Гешевъ

Изкуството за планината

Въ София, презъ настъпилата пролѣтъ и въ края на зимата, бѣха уредени нѣколко изложби отъ художници, посветили своето творчество на планината и природата.

Подведе кракъ стариятъ приятелъ на планината Павелъ Францалийски, който неуморно продължава да поглъща и възпроизвежда свежитъ багри на българскитѣ планини.

Този пътъ той ни донесе нѣщо и отъ Словения. И именно тамъ — където не навикналото на чужди планини око — е било поставено предъ нови задачи, се вижда семплото, но истинско отношение на художника къмъ планината, което позволява неговитѣ творби да бждатъ вѣрни възпроизвеждания на планинската красота.

Втората изложба бѣ на художника Йорданъ Гешевъ — и той вече достатъчно известенъ на читателитѣ ни. За него би могло да се пише много, но това повече ще усложни преценката, от-

колкото да я доближи до читателя. Гешевъ намѣста достига до наистина висши прозрения въ живота на планината и е необходимо неговото художество да усрѣе и се спре на опредѣленъ стилъ, за да имаме въ неговото лице единъ голѣмъ художникъ, който майсторски ще ни пренася само съ нѣколко драсвания на своята четка въ дивния свѣтъ на планината и то въ неговата цѣлостъ.

Единъ другъ самоковски художникъ — възкръсва ли старата самоковска школа, що ли? — Слави Теневъ сѣщо изненада съ едно завършено и богато творчество. И на него планината е нашепнала много откровения. Дано той не ѝ остане чужденецъ, а се втурне въ нейнитѣ дсбри, за да ни донесе много по-голѣми художествени съкровища.

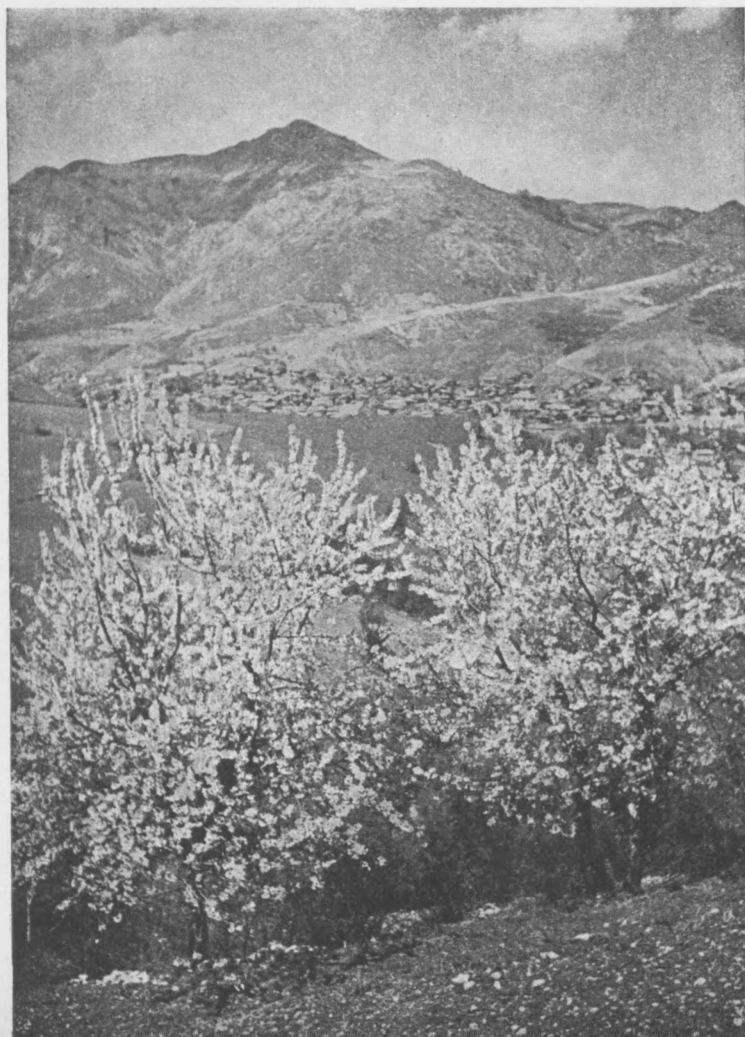
Съ нѣколко думи: планината излиза и въ нашето изкуство на преденъ планъ. Нека се надяваме, че този процесъ ще продължи, докато и у насъ се създаде истинското и велико планинско изкуство.



Планинска пролѣзъ

сн. Н. Ив. Божиновъ

Пролѣтно слънце
сн. М. Кръшнякъ



Пролѣтъ надъ
Родопитѣ
сн. Н. Ив. Божиновъ

Самъ по билото на Пъотерей

Отъ Рихардъ Хехтелъ, преведе Б. Недевъ

Съ пребити отъ катерене пръсти, съ разкъсани обуца и изтѣпени котки, лежа като „алпийски болникъ“ предъ моята палатка въ подножието на Монъ-Бланъ при Антревъ, поглеждамъ отъ време на време нагоре къмъ него и си припомямъ още единъ пѣтъ събитията отъ последния день.

Три дни изминаха, откакто подъ едно потискащо горещо обѣдно слънце, навлѣзохъ самъ въ Валь-Вени, безъ ни най-малкъ планъ въ главата си, освенъ да победа Монарха презъ неговото мощно било — билото на Пъотерей. Безумство ли бѣше това пѣтуване за самъ човѣкъ, което дълго време въ цѣлитъ Алпи се смѣташе за най-голѣмо? Не говорѣше ли цѣлиятъ така нареченъ човѣшки разумъ противъ? Не! Азъ можехъ да посоча едно основание, което говорѣше за успѣхъ. Следъ много седмици тежко пѣтуване изъ западнитъ Алпи, азъ бѣхъ въ чудесна форма и трѣбваше да приема, че техническитъ ми способности сѣ по силитъ ми. При това едно непоколебимо довѣрие въ самия себе си и великолепното отъ седмици постоянно време . . . Бѣха ли тѣзи основания вѣрни или не, азъ трѣбваше да мина този пѣтъ — така непреодолимо ме мамѣше той.

Ужасната горещина и една тежка раница предизвикаха въ менъ едно състояние, което съвсемъ не можехъ да означа като „състояние за Пъотерей“. При все това бѣхъ много сигуренъ, че горещината при неизбѣжния бивакъ и тежестъта на раницата при дългото пѣтуване щѣха да се намалятъ знѣчително. (Пѣтеводителътъ за Монъ-Бланъ отъ Курцъ пише за три усилены дни ходъ и две лагерування на открито). Въ 17.30 часа бѣхъ при хижа Гамба . . . Въ хижата бѣхъ всеобщо съжеляванъ, поради моята голѣма раница. Че съ нея искахъ да мина билото на Пъотерей, това запазихъ многомъждрено за себе си. Макарь, че се бѣхъ ограничилъ съ нѣща, които ми бѣха действително необходими за извършването на

прехода, все пакъ се оказаха цѣлъ купъ: продукти за около четири дни, примусъ съ резервенъ бензинъ, бивачно съоразение, обуца за катерене, 25 м. дълго въже, нѣколко куки за скали и ледъ за въ случай на връщане и останалитъ дреболии. Какъ трѣбваше да се катеря съ това, за сега не ми бѣше още ясно.

Следъ кратко подкрепване напустнахъ хижа Гамба съ намѣрение, ако е възможно още днесъ да достигна Брешъ-Нордъ между Дамъ Англезъ и Егюй Бланшъ. Както ми казаха, целесъобразно бѣше да се изкача най-напредъ на Колъ де Линомината, тъй като въ този случай, би могло да се премине по най-късия пѣтъ твърде лошия тази година ледникъ Френей.

Когато точно следъ два часа, преминахъ въ еднообразно тѣпчене на фирна, подадохъ глава надъ превала и хвърлихъ първия погледъ върху непознатия свѣтъ отатѣкъ билото, азъ бѣхъ поразенъ. Почти отвесно подъ менъ ледникътъ Френей, единъ хаосъ отъ паднали и надвиснали ледени блокове, отъ пукнатини и чудовищни цепнатини. Отъ другата страна извънредно смѣлитъ гранитни фигури на Егюй Ноаръ, на Дамъ Англезъ и на Егюй Бланшъ — наистина най-мощната картина, която нѣкога съмъ виждалъ. Мисълта за по-нататъшния пѣтъ не ми остави много време за очудване и възхищение. Преди всичко ледникътъ, това съвършенство на дивостъ и разкъсаностъ, ми създаваше много грижи. Колкото пѣти потърсвахъ съ очитъ си пѣтъ презъ този лабиринтъ, той винаги завършваше до нѣкоя цепнатина или пропастъ. Най-сетне се решихъ за една зона, където наскоро бѣше станало падане на ледъ, чийто останки даваха най-голѣма надежда за преминаване. Това, което следваше следъ ледника, не ми изглеждаше много по-добро. Най-напредъ една широка зѣеща пукнатина съ отвесенъ нѣколко метра високъ горенъ рѣбъ. Само далече въ лѣво, или сѣщо така далече въ

дѣсно отъ мѣстото, кждето трѣбваше да я пресѣча, тя даваше една малка възможност за преминаването ѝ. Коридорътъ, който се изкачваше отъ пукнатината къмъ Брешъ Нордъ, отъ мѣстото кждето се намирахъ, изглеждаше почти отвесенъ. Наистина, измамата, която предизвикваше всѣка ледена стена гледана стгоре, ми бѣше добре позната. При все това, обаче, имайки предъ тази грѣшка, не можеше улеятъ въ никой случай да бѣде равенъ. Единъ пѣтъ чухъ за едно такова сравнение съ улея Палавичини.

Макаръ, че времето напредваше, прекарахъ цѣль четвъртъ часъ върху Колъ де Линомината. Водещиятъ надолу къмъ ледника коридоръ бѣше едно приятно разочарование. Напълно чистъ отъ снѣгъ — водачътъ пише за снѣгъ и ледъ — и въпрѣки стрѣмината си, съ достатъчно стѣпала, за 15 минути азъ го прехвърлихъ. И . . . сега започна вече най-авантюристичната частъ отъ цѣлото било Пютерей, слизането и качването по кули и стенички, стѣпването съ затаенъ дѣхъ по тѣсни мостове надъ зѣещи пукнатини, блѣскането насамъ нататъкъ между чудовищни безъ проходъ цепнатини. Минахъ всичко почти безъ копки за пестене на времето; само въ нѣкои случаи, ако безусловно трѣбваше, набързо изкопахъ хватка или стѣпка. Въ 21.15 часа бѣхъ на другия брѣгъ на ледника.

Разгледахъ дори страничната пукнатина, но като видѣхъ, че нѣма да мине безъ катерене по леда, изгубихъ желание за днесъ и решихъ да построя бивакъ. Естественото, най-доброто би било, една пещера въ леда. Но докато щѣхъ да я приготвя, нѣмаше да имамъ вече нужда отъ нея. Азъ си изкопахъ само две дупки въ ледения склонъ — една по-малка за краката и една по-голяма за горната половина на тѣлото, въ които, полуседящъ, полу-лежащъ, заехъ едно съвсемъ удобно положение. Като постилка ми служеха вѣжето и обущата за катерене, краката сложихъ върху кутията за продукти, а за да не истине гърба ми, служеше изпразнената раница. Следъ като се вмъкнахъ въ моитѣ два бивачни човала — единиятъ отъ фанела, другиятъ

отъ мозетикова батиста — почувствувахъ се за момента твърде добре и изпаднахъ скоро въ единъ видъ дремка, въ която се изредиха много картини — родината, приятелитѣ — така че, съвсемъ не се почувствувахъ подтиснатъ въ безкрайната самота и пустота на този най-изоставенъ кѣтъ на високитѣ планини.

Къмъ 1 часа стана твърде хладно за моитѣ мечти. Съ голѣмо усилие надъ самия себе си — навѣнъ бѣ още по-студено — азъ се измъкнахъ отъ моя човалъ и треперящъ и тракащъ съ жѣби, опаковахъ моитѣ нѣща. Съ джобното фенерче между жѣбитѣ, поехъ веднага за страничната пукнатина, която бѣ по-лека, отколкото изглеждаше.

При следващото дълго пресичане къмъ коридора, внезапно ме удари камъкъ. Ревящи и съскащи се удряха снаряди отъ различенъ калибъръ около мене въ снѣга, безъ да бѣда, за щастие, нараненъ. Голѣмата опасностъ за ударъ отъ камъкъ до Брешъ Нордъ е всеобщо позната. Но въ този часъ на деня или по-добре на нощта, съвсемъ не бѣхъ разчиталъ на това. Когато достигнахъ следното защитено мѣсто подъ единъ навдесъ, използувахъ случая да си приготвя закуска. Нѣколко залпа профучаха върху моя скаленъ покривъ, нѣщо което не ме дразнѣше повече и следъ това настѣпи дълбока тишина около мене.

Въ 3.15 часа навлѣзохъ въ коридора, въ който имаше фирнъ съ чудесни качества, прекѣсванъ нарѣдко отъ малки пространства ледъ. Не можеше да се каже, че стрѣмината бѣше малка, но никога такава, че макаръ и за моментъ да се почувствувамъ недобре. Напротивъ, създаваше ми действително удоволствие, безъ да правя стѣпки, да се „катеря като тигъръ“ и следъ 1 часъ и три четвърти, бѣхъ, безъ да съмъ се спиралъ отъ задѣхване, върху Брешъ Нордъ. Тамъ азъ, разбира се, разгледахъ закупената отъ Италианския алпийски клубъ бивуачна кутия — бѣше първата, която виждахъ — разгледахъ я най-точно отъ вѣтре и отъ вѣнъ, включително и малката тетрадка, като нераздѣлна частъ на този за-

слонъ. Малко хора идватъ тукъ горе и тѣзи малко сж повечето нѣмци.

Не трѣбваше много да прелистямъ и азъ намѣрихъ описанието на първото преминаване на цѣлото било Пьотерей отъ моитѣ приятели Лудвигъ Шмадереъ, Адолфъ Гьотнеръ заедно съ Крѣбатъ. Смѣли Адолфъ! Сега твоето сърдце на борецъ почива. Почивашъ сега въ вѣчния ледъ на планината, която бѣше твоята най-висша цель, много рано падналъ за твоята идея — за нашата идея.*)

Когато първитѣ лѣжи на изгрѣващото слънце заиграха около менъ, азъ се приготвихъ за прехода, съ който започва пѣтьтъ Пройсъ къмъ Егюй Бланшъ. Следъ единъ кжсъ куминъ, още единъ пѣтъ едно пресичане по тѣсни ивици и ребра, до като най-после очакванитѣ полски скали водятъ надѣсно къмъ височината на билото. Азъ се очудвахъ, какъ този невѣроятнo привличащъ пѣтъ пресдоляваше по най-елегантенъ начинъ голѣмото възкачване къмъ Брешъ Нордъ.

Съ достигането на билото отъ категорично техническа гледна точка най-хубавата частъ отъ билото Пьотерей завършва. Планината, като че ли има желанието да премине нагоре въ единъ сипей, би казалъ моятъ приятелъ Петеръ, ако бѣше тукъ. Дълго време се блѣска човѣкъ по безинтересната сев. източна страна и достига главното било едвамъ следъ Поантъ Гулиермина — една мощна 4000 м. висока скална кула. Тукъ азъ намѣрихъ освенъ единъ хлѣбъ и една очукана манерка, още едно хубаво безупрѣчно вѣже. Вѣроятнo отъ нѣкоя група, която сжщо така е имала „срѣдно тежки раници“ и резервно вѣже. Следъ малко вѣжето овисна гиздаво върху раницата ми, въпрѣки неговата тежина. Когато въ течение на следуюция половинъ часъ влаченето ми ставаше все по-трудно и краката ми по-уморени, въ менъ се извърши едно пълно промѣненіе на възгледитѣ въ това отношение и азъ проклинайки захвърлихъ това „селско вѣ-

же“. Следъ това съ право се запитахъ, за какво именно се измѣчихъ съ него.

Следъ като размекнатиятъ фирнъ направи да ми дотегне снѣжната гугла на върха, въ 11.40 часа стѣпихъ на най-високия рѣбъ на Егюй Бланшъ. Безъ спирание веднага се обърнахъ къмъ остро, съ снѣжни надвеси било, водещо къмъ сев. западния жбъ на върха. Въпрѣки голѣмото внимание, съ което преминавахъ, бидейки самъ, азъ се радвахъ, че мога отново да имамъ скала подъ моитѣ крака. Азъ трѣбва — казано снизходително — много очудено да съмъ гледалъ, когато видѣхъ възлаза отатѣкъ Колъ де Пьотерей. За било въ долната частъ и дума не може да става. Въмѣсто това една широка, покрита съ снѣгъ и ледъ скална стена, по която на кжси интервали съскаха надолу лавини и камъни. Като дѣсна граница се показваше стъ Кола единъ тѣпъ, извънредно стрѣменъ рѣбъ, който окиченъ съ ледени висулки, не даваше и да се мисли за преминаване. Едвамъ малко по-нагоре, той се промѣняше въ единъ видъ било, което, въ сравнение съ стената, изглеждаше да не дава никакво преимущество, като оставимъ на страни това, че въ момента бѣше недостѣпно. Така азъ седяхъ съ моитѣ захвърлени на страни теории и изчисления върху Егюй Бланшъ и бѣхъ до известна степенъ безпомощенъ.

Да вървя по-нататѣкъ презъ следващитѣ часове бѣше единъ опитъ изпълненъ съ много изгледи за самоубийство. А да чакамъ, докато застрашената стена падне въ сѣнка и се успокои, значеше напълно сигурно втори бивакъ. Макаръ, че времето изглеждаше да остане постоянно, мисълта за това, ми бѣше твърде неприятна, започнахъ да мисля, дали не би могло да се премахне това.

Въ 17 ч. опасността отъ камъни и лавини привидно бѣ минала. Стѣмни се въ 21 часа. Разликата въ височината до върха достигаше 800 м. — това се понасяше, ако не ми се изпрѣчиха нѣкакви сериозни мжнотии и всичко друго би било въ редъ. Така утѣшенъ, пристѣпихъ къмъ приготвянето на изобилно меню. Добре бѣше, че моитѣ литературни

*) А. Гьотнеръ загина подъ Нанга-Парбатъ. Б. р.

занимания преди прехода не бяха много дълбоки. Иначе ще тръбваше да прочита, че тръбва да се пресмътнатъ до Колъ де Пьотерей два часа и отъ тамъ до върха още деветъ часа! (И тукъ, може би, съвсемъ безъ нужда, да правя бивакъ втори пътъ).

Точно въ 16 часа започнахъ съ слизането къмъ Колъ де Пьотерей. Много вжжени примки показваха, че тукъ въ повечето случаи се спускатъ съ вжже. Азъ намирахъ скалитъ лесни за катерене и се отказахъ отъ това. Съ моето вжже и безъ това не бихъ отишълъ далече. Много, твърде много мъжнотии ми създаде долната стена отъ ледъ. Стръмнина, която изискваше внимание, при това ледътъ покритъ съ единъ пластъ мокъръ, ситенъ фирнъ. На всѣки 15 до 20 минути си изкопавахъ по една стѣпка, за да си отпочинатъ болящитъ ме глезени и желяехъ много искрено да бжда вече долу. Накрай още единъ скокъ презъ страничната пукнатина — и азъ стояхъ върху почти наведеното фирново седло на Кола. Макаръ, че сега всѣка минута бѣше скжпа, не можехъ да се откажа да направя нѣколко снимки — така приказно красиви стояха отсреща Грандъ Жорасъ.

Малко оставаше, за да се сложи край на пжтуването поради последната пропастъ. Както всички пропасти тази година, така и тази се бѣше развила до една величина, която бѣше преголѣма за нея. Съ много смѣсени чувства се довѣрихъ на съмнителния мостъ. Безъ да свалямъ коткитъ, започнахъ следъ това изкачването на нетруднитъ скали и бѣхъ следъ 2 часа и 15 м. — смѣтано отъ Колъ — въ началото на фирновото било, което представлява последната частъ отъ пжтя.

Ако вѣрвахъ, че скоро щѣхъ да бжда на върха, това бѣше, защото бѣхъ жертва на една измама, която въ Западнитъ Алпи е заблуждавала вече много други. Билото се губѣше постепенно въ стръмна, много изложена фирно-ледена стена — върхътъ изглеждаше сжщо така отдалеченъ както и преди. Споредъ това, дали бѣше снѣгъ или ледъ — имаше надуханъ снѣгъ, твърдъ фирнъ, покритъ съ снѣгъ или чистъ ледъ въ най-пѣстъръ

редъ — азъ трѣбваше често да смѣнявамъ техниката. Ту удряхъ съ куката, ту драскахъ съ коткитъ, за да задържа стѣпката си и следъ това отново трѣгвахъ съ изкривени глезени. Съ една дума нѣщо, което изтощи моята морална съпротивителна сила повече отъ тѣлесната.

Свършено пребитъ при настѣпващата тъмнина се хвърлихъ, недалечъ отъ върха, върху показващата се отъ леда скала. Болкитъ, отъ които моитъ отдавна безчувствени крака се размекваха, ме тласкаха отново по-нататкъ. Още нѣколко скали, които можеха да се катерятъ въ тъмното — и следъ това надвисналата прѣспа. За щастие, тя бѣ точно тамъ, кждето ме водѣха скалитъ, преодолима, безъ много трудности. Съ една известна тържественостъ, извадихъ джебната лампа отъ раницата, направихъ си още нѣколко копки за краката и се залюляхъ най-после на дълбоко забития пикелъ върху почти равното ърхно плато на Монъ Бланъ де Курмайоръ.

Бѣше 21.50 часа. Въпрѣки безоблачното звездно небе, заудря ме леденъ буренъ вѣтъръ, непозволяващъ ми никаква почивка. Билото на Пьотерей бѣше мсе, но съ това борбата още не бѣше свършена! Имаше, както вече и за други, които сж стояли тукъ горе въ прочутитъ бури на Монъ Бланъ, само една възможностъ: хижата Вало. Очакваната следа къмъ Монъ Бланъ не се виждаше. Въ желанието си да остана колкото е възможно по-близо до билото, опитахъ въ началото да намѣря пжтъ по пирамидката, съ която е забученъ той, познахъ, обаче, че по този начинъ никакви 600 м. въ даденитъ 30 минути не можехъ да измина, и малко по-долу открихъ истинския пжтъ. По този пжтъ тогава често спирахъ и запѣхтия достигнахъ въ 22.30 часа широкия фирновъ куполъ на Монарха.

Бурята още повече се усили и трѣбваше да направя отчаяни усилия, за да обърна платнената частъ и погледна върху картата и да наглася високомера. Съ помощта на първата намѣрихъ една

много отжпкана следа, която непременно трѣбваше да води къмъ хижа Вало

Сега имаше още една опасностъ: да не мина въ тъмнината покрай нея. Въ прѣки подплатенитѣ рѣкавици, въ кѣсо време, рѣката която носѣше лампата, стана безчувствена. Отъ време на време по единъ погледъ върху извадения високомеръ: 4600 — 4400 — хижата трѣбваше да бѣде съвсемъ наблизю. Очитѣ се

помжчиха да прободятъ мрака — тамъ — скала? При приближаването тя прие формата на една хижа — тя бѣше!

Половинъ часъ преди полунощъ, 36 часа следъ моето трѣгване отъ Курмей-оръ, сложихъ кракъ върху нейния прагъ.

Най-голѣмата и тежка борба, която бѣхъ водилъ съ една планина, бѣ спечелена.

Къмъ планината

*Въ незначайността прокудила,
и студъ, и ледъ, и мразъ,
въ смъртта животъ разбудила —
усмихвай се надъ насъ!*

*Обливай ти душитъ ни
съ безбръжна свѣтлина,
тъй дълго запокитени
срѣдъ нощъ и тъмнина!*

*Деньтъ ни день всевъченъ е,
безъ бури и мъгли —
единъ на другъ обречени,
кой насъ ще раздѣли?*

*Вървимъ, и любовта ни е
далеко надъ свѣта,
безкраенъ пѣтъ — сияние
къмъ миръ и красота.*

Иванъ Рилски

Погледи назадъ и напредъ

Отъ Хенри Хокъ

Презъ м. мартъ н. г. именитиятъ алпийски писателъ и пионеръ на скиѣорството, Хенри Хокъ, навърши 60 години. По този случай, авторътъ на многобройни трудове издаде последната си книга „Мислящиятъ стражникъ“, а всички алпийски списания посветиха на юбилеяра статии, изпълнени съ признания съ неговото дѣло като планинаръ и писателъ. Какъ ценятъ този голѣмъ поетъ въ чужбина, личи отъ думитѣ, които стоятъ въ началото на статията въ „Алгемайне Бергцайгеръ Цайтунгъ“: „Ако живота на единъ човѣкъ може да бѣде измѣрванъ споредъ стремежа, който носи въ себе си, и споредъ дѣлата, които е извършилъ, то въ лицето на Х. Хокъ ние имаме не само чудно поетичния, но и най-свършения образъ, който съ чудесата на езика ни позволява да познаемъ красотитѣ на природата“.

Следващата статия е извадка именно отъ последната му книга „Мислящиятъ стражникъ“.

За да разбере, какво бѣха за мене планинитѣ и какво сж още и днесъ, трѣбва да се върна назадъ въ широкия кръгъ на цѣлия ми животъ.

Той бѣше пѣстъръ и богатъ. Той ме води презъ много пѣтища съ много хора въ много страни. И когато днесъ говоря за никога ненаситното ми въодушевление за планинитѣ, трѣбва да кажа ясно, че любовта ми къмъ тѣхъ не бѣ отъ липса на други обекти.

Опиянението отъ изкуството и отъ общественото въодушевление ми сж познати; най-хубавитѣ градини и най-красивитѣ градове на земята ги видѣхъ; бѣхъ рибаръ въ севернитѣ морета и езера и ловецъ въ обградени съ грижи гори и девствени лесове; познавамъ самотния тагерецъ огънь, познавамъ живота съ най-беднитѣ въ този свѣтъ, а съмъ стоялъ на една маса и съ най-могщитѣ лица на отдѣлнитѣ страни. Вкусилъ съмъ ошастливяващата самотностъ на пустинята и леда и самотността въ водовъртежа на голѣмитѣ градове . . . но защо да про-

дѣлжавамъ този списъкъ? Не, не отъ липса на други, отъ незнание и бедностъ, обикнахъ планинитѣ.

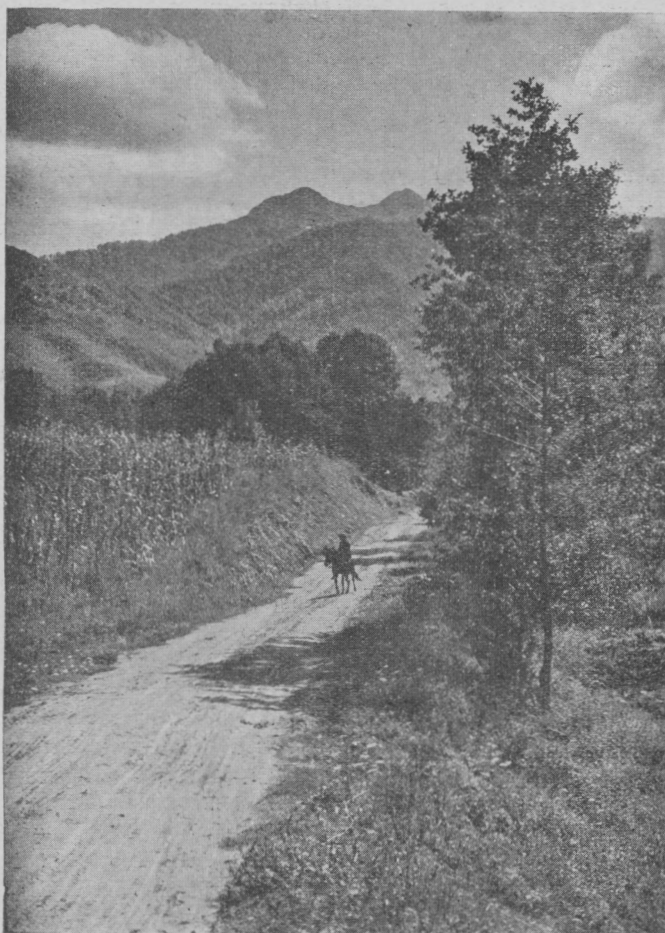
Напукъ на всичко, което видѣхъ и познахъ, стремежътъ ми къмъ планинитѣ не затихна. Моятъ „стремежъ“ . . . какво да разбираме подъ тази дума? Въроятно романтичната дъщеря на Еросъ и на сантименталността? Безразлично е какво съдържание влагаме въ тази дума — ние знаемъ, какво означава тя; всѣки за себе си. И моятъ стремежъ, който, кой знае защо, бѣ особено силенъ като на сина на полето и морския брѣгъ, търсѣше винаги планинитѣ. Планинитѣ! Въ всѣка форма!

Всичко, което може да се нарече планина, още отъ детинство имаше странна притегателна сила за менъ: леднитѣ планини на високитѣ Алпи, както гориститѣ куполи на северогерманския пейзажъ; влажнитѣ хълмове на Шотландия, както залѣнитѣ съ ледъ, пусти фиорди на Норвегия, вулканскитѣ чалове еднакво, както авантюристичнитѣ скали.

Всичко, което е „планина“, което е само хълмъ даже, ме привличаше да го изкача. Азъ обичахъ издигането все по-нависоко съ собствени сили, обичахъ да виждамъ какъ погледътъ се разширява, обичахъ да стоя като центъръ въ собствения си кръгъзоръ. Постепенното, по стѣпки, завладяване на планината бѣ винаги страшно удоволствие.

Азъ не желая да твърдя, че ми бѣ безразлично дали една планина бѣ трудна или лека. Напротивъ — азъ винаги се радвахъ на спортно-техническата страна на изкачването, толкова много даже, че идеалното съединение между „спортъ“ и „природа“, ски-бѣгането въ планината, стана най-устремната форма на алпинизма въ мене.

Спорта, обаче, който предлага една планина съ своята трудностъ, никога не бѣ крайната цель за менъ, защото иначе



Изъ Берковския балканъ

сн. Н. Ив. Божиновъ

не бихъ изкачвалъ, още отъ млади години, безбройни „леки“ планини, край които реномиранитѣ катерачи минаватъ съ презрение.

Обичьта къмъ планината, съединена съ желанието да я изкача . . . необяснимо чувство, невъзможно да бжде изразено съ думи . . . Любовь: упорита, колеблива, неразбираема . . . клатушкаща се между възвисяването и страданието, вѣроятно една културна болестъ, но все таки действителностъ, защото и чувствата сж факти, съ които трѣбва да се справяме . . .

Задъ гърба ми вече има много обичъ:

къмъ примамващитѣ въ далечината пжтища, къмъ опияняващата скоростъ, къмъ тишината високо горе въ въздушното море, любовта къмъ тайствената дълбочина на водата, къмъ красиви и ценни нѣща, къмъ благородни животни и къмъ изкуството.

Една, обаче, остана — обичьта къмъ планината въ всѣки образъ. Както всѣка любовъ е единъ оцастливяващъ даръ на сждбата, така и тя отдалечава човѣка отъ хората и градоветѣ и го прави самотникъ.

Обичьта къмъ планината и стремежътъ къмъ нейнитѣ висини остава презъ всичкитѣ ми години. И затова планинитѣ ви-

наги ми се струваха красиви — върха вътреперящата свѣтлина на бѣлосвѣтящото южно слънце, върха въ вуалитѣ на вѣщия снѣгъ, върхове като тъмни изрѣзки на обсипаното съ звезди нощно небе, — обгориста върхове, като възглавници между полета съ златни зърна, диви остриета, въ които се разбиватъ свѣткавицитѣ, царствени, възвисени, спокойни планински корони, върхове, които границитѣ на земята издигатъ като несломима преграда въ облачното море. Върхове въ мъгла, въ свѣтлина, въ буря, въ празничното облѣкло на пролѣтѣта и въ бѣлитѣ одежди на зимата.

Винаги търсихъ планини съ изгарящъ въжделения душа, винаги бѣхъ готовъ да ги изкача и не питахъ, дали сж леки или трудни.

Имаше времена въ моята дива младостъ, когато чувствахъ като малоценность обстоятелството, че не съмъ се впускалъ само въ много трудни върхове. Днесъ виждамъ, че това отношение е било щастие: защото за всѣки идва нѣкога деѣя, когато мжчниятъ връхъ става за него забранена земя.

Малцина могатъ надъ границата на 50-тѣхъ години да предприематъ още тежки турове. Азъ съмъ още силенъ и издържливъ, сърдцето и дробоветѣ и мускулитѣ сж дорасли още за всѣка задача, но повече отъ тридесетъ години спортъ сж оставили своитѣ следи. Съвсемъ голѣми и трудни турове, най-малко като водачъ, вече не мога да предприемамъ. Щастие, че тѣ никога не бѣха мѣродавнитѣ за менъ въ отношението ми къмъ планинитѣ; сега азъ не се отдръпвамъ съкрушенъ и разочарованъ назадъ, но мога да имъ се радвамъ още, макаръ и въ тиха скромность, докато дойде времето, когато ще мога да ги гледамъ само отъ долинитѣ.

И тогава нѣма да се скрия задъ печката. Азъ ще търся пакъ планинитѣ и ще разговарямъ съ тѣхъ. Вѣроятно ще се издигна до Рифелалпъ и ще поздравя Матерхорнъ; или ще се изкача върху Вайсенщайнъ въ Юра и отъ тамъ ще гледамъ бѣлитѣ върхове на Оберланда; или ще се домъкна до Мотароне на езерото

Лангенъ и ще се радвамъ на великанската стена на Монте Роза или пъкъ ще седна въ Солио предъ малкитѣ, стари къщурки и ще търся приятелитѣ си между жберицѣ на Бергелъ. Тогава ще се радвамъ на всѣка красота и ще си спомнямъ днитѣ, когато се борихъ въ ледъ и скали, съ усмивка ще си спомнямъ днитѣ, когато високомѣрно гледахъ отъ висинитѣ къмъ старостѣта . . . И то ще бжде като нѣкаква приказка отъ далечни времена.

И азъ ще чувствавамъ и знамъ: бѣ много хубаво. Може би и ще говоря за тази красота. Когато младежѣта съ пикелъ и въже ме срещне или седне до мене въ черѣта на чаша вино, ще промѣлва тихо: „Да, да, и азъ бѣхъ веднажъ горе. То бѣ много хубаво — но днесъ е по-добре . . .“ Младежѣта ще се смѣе. Тя не може да разбере старостѣта. Тя и не трѣбва да схваща, че може и друго нѣщо да бжде красиво, освенъ това, което тя преживѣва.

Така азъ ще се радвамъ на планинитѣ, ще ги приветствувамъ отъ цѣлата си душа — въ спокойствие. Възможно е да намѣря въ него повече щастие, отколкото ми подари борбата въ днитѣ на завладяването.

Може би — може би и не!

То е въпросъ на мирогледъ, на предразположение . . . и на желанието! Човѣкъ може да скърби по загубеното, а може и да търси скромностьта и въ нея да намѣри щастieto си.

Но обичѣта къмъ планината е неотлъчна отъ него. Любовѣта и тука, както навсѣкжде по земята, има последната дума и последното значение. Дълбоката любовъ иска да обхване и разбере, иска да прозре.

Който обича планинитѣ, ще имъ се радва, даже и когато върховетѣ имъ сж забранени. Щастливъ е този, комуто е дадена тази обичъ.

Щастливъ е, който има обичъ и въра — безразлично къмъ какво и въ какво. Защото човѣкъ има нужда отъ любовъ и въра, за да се примири съ празнината и страданието на живота . . .

Прев. Г. С.